

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เวลาเป็นทรัพยากรในโลกเพียงอย่างเดียว ซึ่งแตกต่างจากทรัพยากรมนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) กล่าวคือ เมื่อวันเวลาผ่านไปแล้วก็ไม่สามารถจะเอากลับคืนมาได้หรือไม่สามารถเพิ่มเวลาให้ยาวนานออกไปกว่าที่เป็นอยู่ เวลาที่มีอยู่อย่างจำกัดที่สุด เวลาจึงเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง ซึ่งทุกคนต้องใช้อยู่เสมอไม่ว่าทำงานใด ๆ เวลาสำหรับการบริหารงานก็จะยังคงที่ เปลี่ยนแปลงไม่ได้ โดยวันหนึ่ง ๆ ทุกคนมีเวลาเพียง 24 ชั่วโมงเท่ากัน สำหรับการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ และมีอัตราการสูญเสียของเวลาเท่าเทียมกัน แต่สิ่งที่แตกต่างกัน คือ ผู้ใดจะใช้เวลาที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ได้ดีกว่ากัน (Drucker, 1976: 39) การบริหารเวลาเป็นการใช้เวลาในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ภายในเวลาที่มีอยู่ให้สำเร็จ การที่จะใช้เวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือความสามารถในการบริหารเวลาของแต่ละคน ไม่ว่าผู้ใดจะบริหารอะไรหรือเป็นผู้บริหารในระดับใด จำเป็นจะต้องมีการบริหารตนเองและบริหารเวลา การบริหารเวลา ก็คือ การบริหารตนเอง (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2541: 453) โดยทั่ว ๆ ไป การบริหารเป็นการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมายโดยอาศัยคนอื่น ๆ หากผู้บริหารไม่สามารถบริหารตนเองกับเวลาได้ ก็ไม่สามารถที่จะใช้หรืออาศัยคนอื่นปฏิบัติภารกิจให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ ผู้บริหารส่วนใหญ่ต้องการที่จะจัดการกับเวลา โดยให้สามารถทำงานให้ได้มากที่สุดแต่ใช้เวลานี้น้อยที่สุด (สมโภช รติโอพาร 2546: 129 - 131) เวลาจึงเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพของผู้บริหารและขององค์การอย่างหนึ่ง (Bittel, 1978 อ้างถึงใน นิสาชล สิงหศิริ 2542: 1)

ในการบริหารองค์การใด ๆ ก็เพื่อพัฒนาองค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สำหรับองค์การที่เป็นสถานศึกษานั้น เป็นองค์การให้บริการที่ผูกพันกับเรื่องของการสอนและการเรียนรู้เป็นหลัก ซึ่งเป้าหมายสุดท้าย (Ultimate Goal) ของสถานศึกษาก็คือ การเรียนรู้ของนักเรียน (Hoy & Miskel, 2001) ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องปรับตัวกับสิ่งเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ อยู่เสมอ และบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษานั้นเอง (สุพล วงสินธ์ 2545: 29 - 33) จากการศึกษาพบว่า ความสำเร็จของงานในสถานศึกษาขึ้นอยู่กับ

กับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนจะมีคุณภาพดีต่อเมื่อผู้บริหารสนใจงานวิชาการ (ธีระ รุณเจริญ 2549: 31 - 32) ผู้บริหารที่มีการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพจึงจะปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงานได้อย่างเต็มที่ (สุภา เอมหยวก 2534: 2) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงได้รับความสนใจ และความคาดหวังจากสังคมอยู่ในระดับสูง (วิโรจน์ สารรัตนะ และคณะ 2545: 6)

การที่ผู้บริหารจะบริหารงานได้สำเร็จนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีทักษะในการบริหารการศึกษา อยู่หลายประการ ทักษะที่จำเป็นที่สุดที่ผู้บริหารควรจะมีอย่างน้อย 6 ด้าน ได้แก่ การบริหารเวลา การมอบหมายงาน การประชุม การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการพูด ในทักษะทั้ง 6 ด้านนี้ ทักษะการบริหารเวลา ถือเป็นสิ่งจำเป็นมาก กล่าวคือ ผู้บริหารบางคนแทบไม่มีเวลาเป็นของตนเอง ทำให้เครียด ทำงานไม่ทันเวลา สับสน ผู้บริหารบางคนกลับทำงานด้วยความสบายใจ ไม่สับสน เพราะรู้จักแบ่งเวลาให้ถูกต้อง มีทักษะในการบริหารเวลา รู้ว่าจะทำอะไร เมื่อไร และต้องใช้เวลา นานเท่าใด (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และปรีชา คัมภีรปกรณ์ 2545: 295) นั่นคือ การบริหารเวลาที่ไม่ ถูกต้องอาจนำไปสู่ความเมื่อยล้าทางด้านร่างกาย ความเหนื่อยอ่อนทางจิตใจ และความเครียดของ ผู้บริหาร ซึ่งอาจเป็นสาเหตุของพฤติกรรมพินงานเรื้อรัง (Workaholic) และพฤติกรรมเหนื่อยหน่าย งาน (Job Burnout) (ดิน ปรัชญพฤทธิ และไกรยุทธ ธีรตยาภินันท์ 2537 : 4 ; Ferrando, 1992) ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีทักษะ โดยเรียนรู้ว่าตนเองได้ใช้เวลาไปอย่างไร และปรับปรุงการใช้เวลา ให้ดีที่สุด (Drucker, 1970: 27) ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคต่าง ๆ มาช่วย ได้แก่ การจัดลำดับงาน การใช้ สมุดตารางเวลา การวางแผนประจำวัน การมอบหมายงาน การใช้โทรศัพท์และการจัดประชุม เป็นต้น หลักการในการบริหารเวลาคือ การปฏิบัติที่สามารถควบคุมให้งานเกิดขึ้นได้ทันเวลาหรือ การปฏิบัติที่ใช้เวลาอย่างคุ้มค่าหรือใช้เวลาน้อยที่สุด (สมโภช รัตติโอพาร 2546: 127)

ปัจจุบันนี้ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกรอบขอบข่าย ภารกิจการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป ซึ่งในแต่ละด้านก็มีขอบข่ายภารกิจ ย่อยหรือกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ ซึ่งได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยตรงจากกฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ และโดยอ้อม จากแนวปฏิบัติอื่น ๆ รวมแล้วไม่ต่ำกว่า 50 ภาระงาน (กระทรวงศึกษาธิการ 2546: 12 - 32) นอกจากนี้ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารยังต้องปฏิบัติงานให้ผลงานสำเร็จได้ตาม มาตรฐานการประเมินภายนอกของชาติอีกด้วย มีจำนวน 14 มาตรฐาน และ 68 ตัวบ่งชี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพ 2547: ข) ดังนั้น จึงเป็นปัญหาสำหรับ ผู้บริหารสถานศึกษาว่าจะใช้เวลาที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เหมาะสมกับกรอบภารกิจเหล่านั้น ได้อย่างไร

เมื่อศึกษาการใช้เวลาของผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว พบว่า ผู้บริหารมักใช้เวลาไปกับงานด้านการจัดการเพียงร้อยละ 47 ส่วนเวลาที่เหลืออีกร้อยละ 53 นั้น ใช้สิ้นเปลืองและการสูญเสียเวลาไปกับบทบาทของผู้บริหารในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น การสื่อข้อความและข้อมูล การตัดสินใจอุปสรรคของการใช้เวลาดังกล่าว สาเหตุมาจากบุคคลอื่นหรือสิ่งแวดล้อม และจากการจัดการการใช้เวลาของตนเองที่ไม่มีประสิทธิภาพ (พิสิฐ กัวยักษ์ โสภณ 2539) และยังพบว่า มีการปฏิบัติงานที่ไม่มีมีการวางแผน การขาดยานพาหนะ หรือการคมนาคมไม่สะดวก การขาดข้อมูล หรือข่าวสารที่สมบูรณ์ (อินทรี หิรัญสาข 2533) ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่นอกสถานศึกษาและมีความสนใจงานวิชาการน้อยกว่างานอื่น ๆ สถานศึกษาที่นักเรียนมีคุณภาพดี มักจะเป็นสถานศึกษาที่มีผู้บริหารสถานศึกษาได้อยู่ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบในโรงเรียนมากและให้ความสำคัญในงานวิชาการสูง แต่ในปัจจุบันนี้พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามักใช้เวลาและดำเนินกิจกรรมงานด้านวิชาการอยู่ในอันดับต่ำกว่าด้านอื่น ๆ เช่น ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ และด้านการบริหารงานบุคคล และเมื่อพิจารณาปริมาณเวลาที่ผู้บริหารใช้บริหารงานในแต่ละวัน พบว่า ค่าเฉลี่ยการใช้เวลาในการบริหารงานต่าง ๆ ต่อวันของผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้เวลาในงานสัมพันธ์กับชุมชน 190 นาที งานธุรการ การเงิน และพัสดุ 105 นาที แต่สำหรับงานวิชาการใช้เวลาเพียง 50 นาที เท่านั้น (ธีระ รุณเจริญ 2549: 31 - 32) นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้บริหารที่ได้รับการบรรจุใหม่ใช้เวลาในกิจกรรมที่เกิดขึ้นนอกสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 26.65 (ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา) และร้อยละ 17.30 (ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา) ของเวลาทำการทั้งหมดตลอดสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือเป็นกิจกรรมที่เกิดภายในสถานศึกษา โดยใช้เวลาในกิจกรรมทางการศึกษาเพียง 16.22 (ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา) และร้อยละ 14.67 (ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา) ของกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกิดในโรงเรียนทั้งหมด (วิโรจน์ สารรัตน์ และคณะ 2545: 90 - 101) นั่นคือปัญหาเกิดจากการใช้เวลาของผู้บริหารไม่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ก่อให้เกิดผลตามมาอีกมากมาย ได้แก่ ทำให้การนิเทศ กำกับ ดูแลครูอาจารย์ในโรงเรียนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ปฏิบัติงานโดยไม่ได้วางแผน บางแห่งมีการวางแผนแต่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน การมอบหมายงานให้ครูอาจารย์ไม่ชัดเจน และไม่เหมาะสมกับบุคคล ขาดการวางแผน การใช้อาคารสถานที่ในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกิจกรรมเสริมหลักสูตรน้อยไป จัดหาสื่อการเรียนการสอนได้ไม่เพียงพอ ไม่ควบคุมครูจัดทำแผนการสอนและสอนตามแผน บิดเบือนกิจกรรมการบริหารหรือวัฒนธรรมการบริหารแบบเดิม ทำให้ไม่ถนัดในการบริหาร แบบกระจายอำนาจ ความไม่รู้ และไม่สามารถปฏิบัติตามการกระจายอำนาจทั้ง 4 ด้าน โดยยังเน้นอยู่กับงานธุรการ การขาดจรรยาบรรณของการเป็นผู้บริหาร (สุเทพ อินตาวงศ์ 2541: 8 - 10 ; ธีระ รุณเจริญ 2545: 126) ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ยังไม่ได้ขึ้นเท่าที่ควร อัตราการเรียนซ้ำชั้นค่อนข้างสูง นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วไม่สามารถคงสภาพการอ่านออก เขียนได้ และการคิดคำนวณไว้ได้ (ธวัช บุญยมติ 2546: 2) และผลจากการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินการศึกษา (สมศ.) จากการประเมินภายนอก รอบแรกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า จำนวนสถานศึกษาที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดีในมาตรฐานที่ 4, 5 และ 6 ซึ่งเป็นมาตรฐาน ด้านผู้เรียน มีเพียงร้อยละ 11.1, 12.6 และ 26.5 ตามลำดับ นั่นคือ นักเรียนไม่ได้คุณภาพด้านการคิด ด้านความรู้ ทักษะตามหลักสูตร และด้านความสนใจใฝ่รู้ (ธีระ รุญเจริญ 2549: 16 - 17) ซึ่งต้องได้รับการปฏิรูปด้านบริหารจัดการและปฏิรูปการเรียนรู้ใหม่ (ทิสนา แจมมณี 2548: 12) ได้ศึกษาพบว่า ในการปฏิรูปการเรียนรู้ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำการปฏิรูปการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จได้ และผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้บริหารที่มีคุณภาพและสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องใช้เวลาและให้ความสนใจต่อการบริหารงานวิชาการมากขึ้นกว่าเดิม เพราะเป็นงานเป้าหมายหลัก ควรวางแผนและกำหนดตารางการปฏิบัติงานให้ชัดเจน สรรหาบุคลากรมาปฏิบัติงานให้ตรงกับความรู้ ความสามารถ และมีการติดตามผล ประเมินผล เพื่อปรับปรุงงานอยู่เสมอ (อินทิรา หิรัญสาย 2533) ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่ผู้บริหารมีอยู่ โดยเฉพาะความสามารถในการวางแผนการใช้เวลาในการปฏิบัติงาน จากการวิจัยพบว่า คุณวุฒิทางการศึกษาและประสบการณ์ทางบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกันได้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาไปด้วย (ธีระ รุญเจริญ 2546: 72 - 73 ; สุวรรณ รุทธานุรักษ์ 2540 ; Duncan, 1983) นอกจากนี้ ขนาดขององค์กรก็มีผลต่อการใช้เวลาและผลงานด้วย องค์กรที่มีขนาดใหญ่จะเกิดความสับสนของสมาชิกเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่ที่จะกระทำให้เสียเวลามากขึ้น ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้เวลาในการหาวิธีการทำงาน โดยใช้เวลามากขึ้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ขนาดขององค์กรอาจส่งผลให้บุคลากรมีการทำงานที่แตกต่างกัน เนื่องจากองค์กรขนาดใหญ่มีลักษณะการทำงานมากกว่าองค์กรขนาดเล็ก เพราะสภาพสิ่งแวดล้อม ความพร้อมของอุปกรณ์ จำนวนบุคลากรที่เพียงพอ ทำให้เอื้ออำนวยในการทำงานมากกว่า จึงเกิดความแตกต่างในการใช้เวลาในการทำงานด้วย (วิบูลย์ ชูรินทร์ 2536) นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเห็นว่า น่าจะมีปัจจัยในด้านเขตที่ตั้งสภาพแวดล้อมอื่น ๆ อีกเช่น ลักษณะสังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันที่ทำให้ผู้บริหารใช้เวลาแตกต่างกันได้ด้วย หากพิจารณาตามเขตที่ตั้งของสถานศึกษา โดยจำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษาตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการศึกษาพบว่า เขตพื้นที่การศึกษา ยังไม่มีความเหมาะสมในการแบ่งเขตพื้นที่ มีความแตกต่างในหลายๆ ด้าน

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2547 ; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2549) โดยเฉพาะจังหวัดอุบลราชธานีแต่ละเขตพื้นที่การศึกษามีจำนวนสถานศึกษาและขนาดแตกต่างกันมากมาย ซึ่งมีวัฒนธรรมและมีความยุ่งยากในการบริหารต่างกัน สภาพเหล่านี้ น่าจะส่งผลกับการใช้เวลาของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งในการบริหารงานด้วย ซึ่งยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เวลาในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนี้มาก่อน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาต่างกัน ในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ มีสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน วุฒิศาการศึกษา และประสบการณ์ทางบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาต่างกัน จะมีการใช้เวลาบริหารงานตามขอบข่ายภารกิจการบริหารสถานศึกษาต่างกันหรือไม่ ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยนี้ จะเป็นความรู้ใหม่ที่อาจใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนด้านการบริหารการศึกษาการนิเทศติดตามผล และพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาได้ ตลอดจนการให้การส่งเสริมหรือปรับปรุงการใช้เวลาในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาการใช้เวลาในการบริหารงานตามภารกิจสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการใช้เวลาในการบริหารงานตามภารกิจสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามเขตที่ตั้งและขนาดของสถานศึกษา วุฒิศาการศึกษาและประสบการณ์ทางบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้เวลาในการบริหารงานตามภารกิจสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี

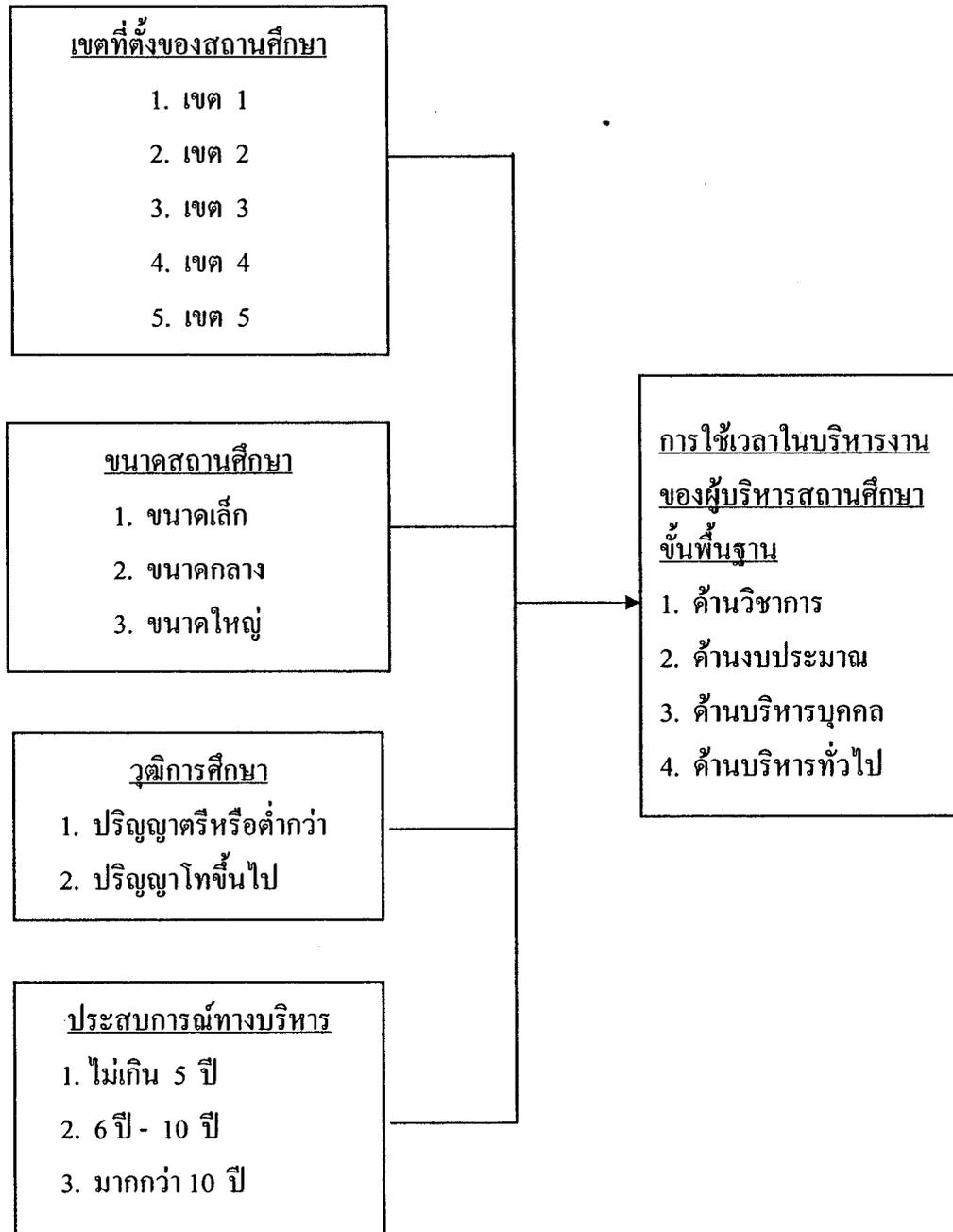
3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้กรอบแนวคิดจากการศึกษาขอบข่ายภารกิจการบริหาร และการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไข (ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2545 กฎหมายและระเบียบอื่น ๆ ตลอดจนงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับชั้นพื้นฐาน
ซึ่งสรุปเป็นกรอบในการศึกษาการใช้เวลาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยสามารถกำหนดเป็นกรอบ
ภารกิจการบริหารสถานศึกษาได้ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหาร
งานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป สำหรับตัวแปรที่น่าจะส่งผลกระทบต่อการใช้เวลาในการบริหารงาน
ทั้ง 4 ด้านของผู้บริหารสถานศึกษา จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว พบว่ามี 4 ตัวแปร
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ได้ ดังในภาพที่ 1.1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ไว้ดังนี้

- 4.1 ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งในเขตพื้นที่การศึกษาที่ต่างกัน มีการใช้เวลาในการบริหารงานตามภารกิจสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างกัน
- 4.2 ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีการใช้เวลาในการบริหารงานตามภารกิจสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างกัน
- 4.3 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการใช้เวลาในการบริหารงานตามภารกิจสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างกัน
- 4.4 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางบริหารต่างกัน มีการใช้เวลาในการบริหารงานตามภารกิจสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างกัน

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการใช้เวลาของผู้บริหารสถานศึกษาตามกรอบภารกิจสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบข่ายบทบาทภารกิจการบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา จากกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 4 กรอบงานหลัก ซึ่งประกอบด้วย

- 5.1.1 การบริหารงานด้านวิชาการ
- 5.1.2 การบริหารงานด้านงบประมาณ
- 5.1.3 การบริหารงานด้านงานบุคคล
- 5.1.4 การบริหารงานด้านทั่วไป

5.2 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาเฉพาะกับผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียนและได้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี เขต 1 - 5 จำนวน 1,159 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 1,159 คน

5.3 ระยะเวลาที่ศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาการใช้เวลาในบริหารงานตามกรอบภารกิจ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เฉพาะในปีการศึกษา 2548 เท่านั้น และผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลนี้ในภาคเรียน ที่ 1 ปีการศึกษา 2549

5.4 ตัวแปรใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

5.4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1) เขตที่ตั้ง โดยแบ่งเขตที่ตั้งของสถานศึกษาออกตามเขตรับผิดชอบของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี ซึ่งมี 5 เขต ประกอบด้วย

(1) เขต 1

(2) เขต 2

(3) เขต 3

(4) เขต 4

(5) เขต 5

2) ขนาดของสถานศึกษา ประกอบด้วย

(1) ขนาดเล็ก

(2) ขนาดกลาง

(3) ขนาดใหญ่

3) วุฒิการศึกษา ประกอบด้วย

(1) ปริญญาตรีหรือต่ำกว่า

(2) ปริญญาโทขึ้นไป

4) ประสบการณ์ทางบริหาร ประกอบด้วย

(1) ไม่เกิน 5 ปี

(2) 6 - 10 ปี

(3) มากกว่า 10 ปี

5.4.2 *ตัวแปรตาม* ได้แก่ การใช้เวลาตามภารกิจสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของ
ผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) ด้านวิชาการ
- 2) ด้านงบประมาณ
- 3) ด้านบริหารงานบุคคล
- 4) ด้านบริหารทั่วไป

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 *การใช้เวลา* หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เวลาราชการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามขอบข่ายภารกิจการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป ซึ่งการใช้เวลาปฏิบัติแต่ละกิจกรรมสามารถวัดได้เป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด การใช้เวลาปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ มีขั้นตอนสำคัญ ประกอบด้วย

6.1.1 *การวางแผนการใช้เวลา* หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการใช้เวลาไว้ล่วงหน้าให้เหมาะสมกับกิจกรรมต่าง ๆ ตามภารกิจการบริหารสถานศึกษา เพื่อจะได้ใช้เวลาปฏิบัติงานให้บรรลุของภารกิจแต่ละด้าน

6.1.2 *การตั้งเป้าหมายของภารกิจที่จะต้องปฏิบัติ* หมายถึง การกำหนดผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นเมื่อได้ใช้เวลาปฏิบัติกิจกรรมตามภารกิจแต่ละด้านเป็นไปตามเวลาที่กำหนดแล้วอย่างครบถ้วน

6.1.3 *การจัดลำดับความสำคัญของงาน* หมายถึง การพิจารณางานในหน้าที่ที่ตนเองต้องคิด ต้องทำ และควบคุมเวลาเองเป็นสำคัญ ไม่ใช่งานคนอื่น โดยลำดับตามความสำคัญของงาน คือ ผลดีผลเสียจากผลการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ และตามความเร่งด่วนคือ กำหนดส่งหรือเวลาสิ้นสุดของงานต่าง ๆ แล้ว ได้กำหนดรายละเอียดของกิจกรรมที่จะทำก่อนหลังไว้อย่างชัดเจน

6.1.4 *การกำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละอย่าง* หมายถึง การระบุระยะเวลาที่เริ่มต้นและสิ้นสุดในแต่ละงานให้เหมาะสม เพื่อให้งานนั้นสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

6.1.5 *การป้องกันหรือขจัดสิ่งที่จะทำให้เสียเวลา* หมายถึง การจัดระบบการทำงานและสร้างแนวปฏิบัติให้กับตนเองและคนอื่นที่เกี่ยวข้องว่า จะทำหรือไม่ทำอะไรได้เพียงใด อย่างไร และในเวลาใดให้เหมาะสม รวมทั้งการใช้ทักษะและเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในการทำงานเพื่อประหยัด

เวลามากที่สุด เช่น การทำงานตามแผนและเวลาที่กำหนด การจัดสรรเวลาการทำงาน จัดบันทึก ข้อมูลลงในสมุด การนัดหมายล่วงหน้า การมอบหมายงาน การประชุม การใช้โทรศัพท์ การรู้จัก ปฏิเสธ การจัดการกับแขกที่มาพบ เป็นต้น

6.1.6 การประเมินผลการใช้เวลา หมายถึง การตรวจสอบติดตามผลงานหลังปฏิบัติ กิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนดไว้และการปรับปรุงการใช้เวลาในการบริหารงาน

6.2 สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐที่จัดการศึกษา ในระบบโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 - 5 โดยแบ่งขนาดของ สถานศึกษาได้ 3 ขนาด ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533 และใช้ข้อมูลจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2548 ที่มีในแต่สถานศึกษารวมทุกชั้นเรียนเป็น เกณฑ์ ดังนี้

6.2.1 ขนาดเล็ก ได้แก่ สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1 - 120 คน

6.2.2 ขนาดกลาง ได้แก่ สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 - 300 คน

6.2.3 ขนาดใหญ่ ได้แก่ สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

6.3 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งหรือได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ บริหารในฐานะหัวหน้าสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและได้อยู่ปฏิบัติงานที่สถานศึกษา ในลักษณะประจำ ในปีการศึกษา 2548

6.4 ภารกิจสถานศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ขอบข่ายบทบาทอำนาจหน้าที่ของ สถานศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กฎหมาย ระเบียบและ แนวปฏิบัติได้กำหนดหรือมอบหมายไว้ให้ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้ปฏิบัติ เพื่อบริหาร จัดการทรัพยากรภายในสถานศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งมี 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป แต่ละด้าน มีขอบข่ายงานย่อย ดังนี้

6.4.1 ด้านวิชาการ หมายถึง การดำเนินการที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและ พัฒนา กระบวนการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนการสอน การเทียบโอนผลการเรียน การวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาและ ส่งเสริม ให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคคล ครอบครัวยุ วังค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

6.4.2 ด้านงบประมาณ หมายถึง การดำเนินการที่เกี่ยวกับการจัดตั้งงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารการบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

6.4.3 ด้านบริหารงานบุคคล หมายถึง การดำเนินการทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

6.4.4 ด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง การดำเนินการทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาระบบและเครือข่าย ข้อมูลสารสนเทศ การประสานงาน และพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การวางแผนการศึกษา งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน การจัดระบบการบริหารและพัฒนา องค์กร การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การดำเนินงานธุรการ งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูล สารสนเทศ งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การดูแลอาคารสถานที่และ สภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนนักเรียน การรับนักเรียน การส่งเสริมและประสานงาน การศึกษาในระบบ นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา งานส่งเสริม งานกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุน และประสานงาน การศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสาน กับเขตพื้นที่และหน่วยงานอื่น การจัดระบบการควบคุมในหน่วยงาน งานบริการสาธารณะ และ งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

6.5 เขตที่ตั้งสถานศึกษา หมายถึง เขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษานั้นสังกัดอยู่ ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้แบ่งพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ออกเป็น 5 เขต โดยให้มี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยที่รับผิดชอบบริหารจัดการ ควบคุมดูแลสถานศึกษาใน แต่ละเขต ได้แก่

6.5.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

6.5.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2

6.5.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

6.5.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

6.5.5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

6.6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 - 5

6.7 วุฒิการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้บริหารสถานศึกษาในทุกสาขาในที่นี้ได้แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่า และระดับปริญญาโทขึ้นไป

6.8 ประสบการณ์ทางบริหาร หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่ผู้บริหารคนนั้นได้รับแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ทำหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษา จนถึงวันที่ 31 มีนาคม 2549 โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

6.8.1 ไม่เกิน 5 ปี

6.8.2 6 - 10 ปี

6.8.3 มากกว่า 10 ปี

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาการใช้เวลาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุบลราชธานีครั้งนี้ มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ดังนี้

7.1 ทำให้ทราบสภาพและระดับการใช้เวลาปฏิบัติงานตามขอบข่ายภารกิจการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานีทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป เมื่อจำแนกตามตัวแปรเขตที่ตั้ง ขนาดของสถานศึกษา วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทางบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

7.2 ผลจากการวิจัยนี้ จะเป็นข้อมูลสารสนเทศอย่างหนึ่งเพื่อให้ ผู้บริหารสถานศึกษาได้กำหนดเวลาในการบริหารงานตามภารกิจให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

7.3 การวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบปัญหาเกี่ยวกับการใช้เวลาของผู้บริหารสถานศึกษาและแนวทางแก้ไข ซึ่งอาจเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผน ติดตามนิเทศผู้บริหารสถานศึกษาของผู้เกี่ยวข้องได้ ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษา ได้ใช้เป็นข้อมูลที่จะพัฒนาปรับปรุง หรือแก้ไขการใช้เวลาในการปฏิบัติงานของตนเอง ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น